

ئىرانى سەردەمى رەئىسى و ھەرىمى كوردستان؛ چى دەگۆرپىت؟

06-08-2021

نووسەرەكان

زىيان رۆژھەلتى

كورتە : پرسىارى گرنىگ بۇ ھەرىمى كوردستان ئەوھىپە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چە كارىگەرىيەك لەسەر
سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەرىمى كوردستان دادەنىت؟

بەرايى

پرسىياري گىرنگ بۇ ھەريىمى كوردستان ئەوھىيە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چ كاريگەريپەك لەسەر سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەريىمى كوردستان دادەنەيت؟

ئەوھ شتىكى شاراۋە نىيە كە بەھۇي پىكھاتەي دەسەلات و سىستەمى سىياسىيە تايپەتەكەيەوھ، گۇرپانى سەرۇككۇمار بە تەواۋى واتاي سىياسەتتىكى تازەي نىۋخۇيى و دەرەكى لە ئىران نادات.

لە پەيوھەندىيەكانى ئىران وعىراقدا، گەلنىك مزارى گىرنگى جىاجىا ھەن كە ناشى ھەموۋى لەم بابەتەدا رىز بگەين، بەلام لەم ساتانەدا ھەندىك ھەن كە زياتر گىرنگى؛ بۇ ھەريىمى كوردستان راگىرانى ھىرشى ئەو گروۋپە چەكدارانەي كە جاروبار بە پاساۋى ھەبوۋنى ئەمىرىكا دەپكەنە سەر ھەولنىر و دەورۋوبەرى، ھەروھە سەقامگىر كوردنى پەيوھەندىيەكانى لەگەل بەغدا، گەلنىك بايەخدارە. ئالىرەوھ، ھەندىك لە رايەدارانى ھەريىم، كرانەوھەيەكى زياتر بەروۋى ئىران وھك دەرچەپەك بۇ ئەو پرسانە تەماشدا دەكەن. بۇ ئىرانىش، ھاوسەنگى نىۋخۇيى ھىزلە عىراق بە گشتى و، چارەنوۋسى مەملاننى نىۋخۇيىيەكانى شىعە، مزارىكى گىرنگە. ئەمە بۇ ئەوھى، لەوئوھ دەرەفەتى پاراستنى نفوز و كاريگەرى و دابىنكردن بەرەژوھەندىيە ئابوۋرىيەكانى خۇي بە زىندوۋىيى بەھلىتەوھ و رىك بۇ ئەوھش، پىۋىستى بە ھەريىمى كوردستان ھەپە.

سىياسەتى دەرەوھى سەردەمى رەئىسى لە عىراق

مەمەد جەۋادى زەرىف لە پەراۋىزى دوايىن كۆبوۋنەوھى كابىنەكەي رۇھانىدا باسى لەوھ كىردوۋە كە ئىران ھىچ ھاۋپەيمانىكى نىيە. ھەرچەندە ئەم گوتەيەي لە دەقى ئامازەكردن بە باسىكى تىۋرىي پەيوھەندىيە نىۋدەولتەيپەكاندا ھىناۋەتە سەرزارى خۇي، كە باس لەوھ دەكات لە پەيوھەندىي نىۋدەولتەتانددا كەس فرىاي كەس ناكەۋىت، بەلام لەوھ بترازى، راستىيەك سەبارەت بەو عىراقە پىشانەدەت كە زەماننىك لەلايەن ھەندىك لە بەرپىرانى تارانەوھ بە پاپتەختىكى ئىران ھەژماركراۋو!

لە عىراق ئىستا ئىدى دەنگى دلپىرتر لە جاران دژ بە نفوزى ئىران پەيدا دەبن و، تەننەت ھەندىك لە كۇنە ھاۋپەيمانە شىعەيەكانى تارانىش، لەرپى گوتارى پاراستنى بەرژوھەندى عىراقەوھ، كەمتر ھەز بە رۇلى ئىران دەكەن. ئەگەر عىراق لە ماۋەيەكى درىژخايەندا، پەيوھەندىيەكى ھاۋسەنگى لەگەل ئەمىرىكا وئىران ھەبن و، دەرگايەك بەروۋى وئاتانى عەرەبى و ئەروۋپىدا بگاتەوھ، ھەروھە سەقامگىرىيەك دروست بىت و ئابوۋرىيەكەيشى گەشە بگات، كەي پىۋىستى جارانى بە تاران دەمىننىت؟ ئالىرەوھەيە كە لەسەرئەو بىنەمايەي، كە نابى كارنىك بگەيت كە ھاۋپەيمانەكەت لە كۇنترۇلت دەرپچى، ئىستا ئىران خۇي بۇ سەردەمىكى نوچ لە عىراق ئامادە دەكات. خالىكى دىكە ئەوھەيە كە قوتبوۋنەوھى تالىبان لە ئەفغانستان ئەگەر لە ماۋەي كورتخايەنىشدا نەبىت، ئەوا لە ماۋەي درىژخايەندا زىانى بۇ تاران ھەپە. چۈنكە وھك رىكابەرىكى سوننە، دىۋارىك لە سنوۋرە شەرقىيەكانى ئىرانەوھ دروستدەكات. جا لەبەر ئەوھ، بايەخى عىراق بۇ سىياسەتە ناۋچەيپەكانى تاران زۇر زياتر دەبىت.

سىياسەتى دەرەوھە لە ئىران زياتر لەوھى كە بە دەست حكومەت بىت، لەژىر كاريگەرى رابەرى ئىران و سوپاي پاسداراندايە. لەدواي 2003وھ، ئىران سى بالىۋىزى لە عىراق ھەبوۋە كە ھەرسىكىيان يان بەئاشكرا سەربە سوپا بوۋن يان لانىكەم قسەي وايان لەسەر بوۋە. لە ماۋەي زياتر لە يەك مانگى رابردوۋدا، لانىكەم ھەۋالى سەردانى سى بەرپىسى پلەبەرزى ئەمنى ئىران لە ۋەزىرى ھەۋالىگىرىيەوھ بگەر ھەتا ھسىن تائىب سەرۋكى ھەۋالىگىرى سوپاي پاسداران بۇ عىراق، رادەي ئەم پەرۇشىيەي ئىران بۇ دەستگرتن بە عىراقەوھ دەرەدەت. لەم چوارچىۋەيەشدايە كە دەبى لە بايەخى ھەريىمى كوردستان بۇ ئىران بىۋانين.

كۇتايى

بەدەر لە مزارە گىشتىيەكانى سىياسەتى پەيوھەندىدار بە پرسى كورد، ئابوۋرى، جۇرى پەيوھەندىيەكانى ئىران و ئەمىرىكا، توركيا و ئىران، گىرنگىي ھەريىمى كوردستان بۇ ئىران لە ئاستى عىراق، لە بەر دوو ھۆكارى كورتمەودا و درىژمەودايە. بەشۋىيەيەكى درىژخايەن، ھەريىمى كوردستان دەتوانى فاكئەرنىك بىت بۇ راگرتنى بالانسى ھىز لە نىۋخۇي عىراق؛ ئەو عىراقەي كە ھەمىشە پوتانسىيەلى ئەوھى تىدايە كە

بېئەتە بە رىكابەرىكى ناوچەى بۇ ئىران بەلام، ئەمجارەيان بە جەودارىى شىعەىەكى- عەرەبى كە بە ھۆى ھەزەى نەجەفەوہ دەتوانىت بېئەتە دووہمىن جەمسەرى سىياسىى شىعەى لە دنىاى ئىسلامىدا.

لە ئاستىكى نىكترىشدا، خواستى كوردەكان بۇ ئەوہى بىنە بەشىك لە مەملانىى شىعەى لە عىراق تۇزىك زىاتر بووہ. دانووستاندنى يەكىتى لەگەل فەتە و دانووستاندنى پارتى و سەدرىيەكان لە نىشانەكانى ئەوہن. ئەگەرى ھاوپەىمانى پارتى و سەدرىيەكان، لە پاش ھەلبۇاردن (ئەگەر بىكرىت)، دەتوانىت فاكەترىكى يارىگۇر بىت لە ھاوسەنگى نىوخۇبى شىعەكان و شىوازى پىكەنىانى حكومەتى داھاتوو، كە رەنگە ئىران يان پىى باش نەبىت، يان بەتەما بىت كۇنترۇلى بىكات. جا ھەرچۇننىك بىت، ھەرچى لە ھەلبۇاردنەكانى عىراق نىك دەبىنەوہو. ھەرۋەھا بە لەبەرچاوكرتنى دۇخى نىوخۇبى يەكىتى، بايەخى پارتى دىموكراتى كوردستان بە تايبەت و، ھەولنىر بە گىشتى بۇ ئىران زىاتر لە جارن ديار دەبىت. ھەلكردنى ئالاي كوردستان لە كاتى پىنشوازىكردنى سەرۇكى ھەرىمى كوردستان لە تاران، بەدەر لە پەوہندىيە دىپلۇماتىيەكانى سەرۇكى ھەرىم، لەوانەبە يەكىك لە نىشانەكانى ئەمە بىت.

بۇ ھەرىمى كوردستان، مۇارى خىرا، راگرتنى ھىرشى گرووپە چەكدرايەكانە بە پاساوى ھەبوونى ئەمريكا. موئشەك و درۇنى وىل لە ناوچەكە گىرفتىكى ئەمنى گەورەى درووستكردووہ. تەنىا بۇ ئىرەش نا، بەلكوو زەنرال كنىس مەكەزى فەرماندەى سىنتكام پىشتر رايگەياندووہ كە لە شەرى كۇرپاوە تا ئىستا ئەوہ يەكەمجارە كە بەبى بالادەستى تەواوى ئاسمانى، ئۇپەراسىۋنەكانىان دەكەن. [1] بە گوتەى مەكەزى، سوپاى ئەمريكا دۇرنى بچووك و بەردەست لەرووى بازىگانىيەوہ، بە "مەترسىدارترىن" و "پايەدارترىن" ھەرپەشە دەزانىت. ئەمە و ناروونى سىياسەتى ئەمريكا لە ناوچەكە، پالى بە ھەرىمىشەوہ ناوہ تا لە دەرگای ئىران بدات بۇ راگرتنى ھىرشەكان.

راستىيەكەى ھەرىمى كوردستان ناچارە پەيوەندىى لەگەل ئىرانىش ھەبىت بەلام، خالى ھەرە گىنگ ئەوہىە كە تەقەلاى راگرتنى پەيوەندىيەكى ھاوسەنگ لەگەل دەرووبەر، بەكىتى ئەورووپا و ئەمريكا پىكەوہ بەردەوام بن.

<https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/21042021-1> [1]